

Skolreformer i praktiken

Hur reformerna landade i grundskolans vardag
2011–2014

RESULTATEN I KONCENTRAT

Skolreformer i praktiken

Hur reformerna landade i grundskolans vardag
2011–2014

RESULTATEN I KONCENTRAT

Beställningsuppgifter:
Wolters Kluwers kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08- 690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@wolterskluwer.se

ISBN: 978-91-7559-209-1
Beställningsnr: 15:1498

Omslagsbild: Marie Linnér/Scandinav bildbyrå
Grafisk produktion: AB Typoform
Tryck: Elanders Sverige AB, 2015

Skolverket, Stockholm 2015

Förord

Skolverket har genomfört en undersökning om hur reformerna i grundskolan togs emot och landade i lärarnas vardagliga praktik. I rapporten *Skolreformer i praktiken* redovisar vi de viktigaste resultaten av undersökningen. Det här är en sammanfattning av den längre rapporten.

Undersökningen har gjorts möjlig genom ett generöst mottagande på de nio skolor som vi har besökt flera gånger. Vi vill tacka alla de rektorer, lärare och huvudmannarepresentanter som tålmodigt förklarar och berättat om sina upplevelser under de tre första reformåren. Vi vill också tacka de lärare runt om i landet som har fyllt i våra enkäter. Era bidrag är värdefulla för Skolverkets arbete.

Arbetsgruppen på Skolverket har bestått av olika medarbetare i olika faser. Följande personer har arbetat direkt med undersökningen: Jonas Bjermo, Elina Ekberg, Monica Furberg, Ulrika Olofson, Marika Sanne (projektledare), Ulrika Sutorius och Christian Tallberg. Därutöver har en rad medarbetare varit behjälpliga med synpunkter och råd, bland annat i projektets referensgrupp. Professor emeritus Evert Vedung vid Uppsala universitet har lämnat värdefulla bidrag i sin egenskap av extern referensperson.

Den här sammanfattningen vänder sig till alla som är intresserade av skolan, men särskilt till beslutsfattare på olika nivåer. Vi hoppas att några läsare också går vidare till att läsa hela eller delar av den längre rapporten för en mer utförlig och nyanserad beskrivning!

Stockholm, november 2015

Anna Ekström
Generaldirektör

Marika Sanne
Undervisningsråd

Innehåll

Skolreformer i praktiken – resultaten i koncentrat	7
En studie av reformgenomförande	7
Insatser för implementeringen lokalt	7
Tydligare kursplaner och kunskapskrav styr mer	9
Vissa förändringar av klassrumspraktiken	9
Stöttestenar i tillämpningen av det nya	10
Ökad tidsbrist en utmaning	12
Regeringens tanke med reformerna	13
Hur ska det gå?	14
Komplexitet och variation	15

Skolreformer i praktiken – resultaten i koncentrat

En studie av reformgenomförande

År 2011 sjuösattes centrala delar av ett större reformprogram för skolan. En ny skollag, läroplan och betygsskala började gälla. Nya nationella prov infördes stegvis. Betyg skulle hädanefter sättas redan i årskurs 6. En lärarlegitimation infördes tillsammans med skärpta krav på lärarbehörigheten. De statliga fortbildningsinsatserna för lärare inriktades på att hjälpa lärare att komplettera sin utbildning för att uppnå önskad behörighet. Syftet med reformerna var att förbättra elevernas kunskaper och uppnå en ökad likvärdighet i utbildning och betygssättning.

Rapporten *Skolreformer i praktiken* handlar om hur reformerna landade i grundskolans vardag. Vårt fokus är lärarna i årskurs 7–9. Hur tog lärarna emot detta paket av reformer? Hur har det påverkat lärarpraktiken och det dagliga arbetet? Det är en studie av *implementering*: en studie av om och hur de statliga reformerna förverkligades och omsattes i konkret organisation, undervisning och planering.

Undersökningen kombinerar kvalitativa och kvantitativa metoder. Nio skolor av olika karaktär valdes för att fånga hur reformpaketet togs emot i olika sammanhang. Dessa skolor besöktes vid tre tillfällen: hösten 2011, hösten 2012 och våren 2014. Vi intervjuade valda delar av personalen och representanter för huvudmannen (skolägaren). De lärare som intervjuades undervisade i kemi, samhällskunskap och svenska. Fallstudien kompletteras med enkätdata från våren 2012 och hösten 2014, där slumpmässiga nationella urval möjliggör slutsatser om reformmottagandet i riket i stort.

Undersökningen har framför allt sökt kartlägga *förändringar*. Vad ledde reformerna till? Resultaten handlar mest om den nya läroplanen och de nyheter som gällde betyg och bedömning, eftersom dessa direkt berörde lärarnas dagliga yrkesutövning.

Detta är en sammanfattning av den längre rapporten.

Insatser för implementeringen lokalt

Reformerna hade på flera sätt goda förutsättningar att få fäste i skolpraktiken. På uppdrag av regeringen genomförde Skolverket under de första reformåren olika insatser till stöd för den lokala implementeringen. En stor del av alla huvudmän (dvs. kommuner och enskilda som bedrev utbildning) sände representanter till centralt arrangerade konferenser om läroplanen, skollagen med

mera. Många huvudmän hade också en plan för implementeringen i den egna verksamheten. Läroplanen, kunskapskraven och betygsskalan diskuterades flitigt av lärarna ute i skolorna, ibland med hjälp av stödmaterial från Skolverket. Myndighetens upplysningstjänst tog emot många frågor om nyheterna. I våra intervjuer uttrycktes inte sällan en uppskattning av att staten stödde implementeringen av reformerna. Några jämförde med det förra läroplansskiftet, och menade att den nya läroplanen på detta sätt gavs en bättre start än den förra.

Studien visar dock även hinder i implementeringsprocessen. Många lärare upplevde att läroplanen och anvisningar för den nya betygsskalan kom så sent att de inte hann sätta sig in i dem tillräckligt innan de började gälla. Den flerstegsmodell som tillämpades, fungerade inte alltid fullt ut i praktiken. Modellen innebar att nyckelpersoner från skolorna skulle delta på de nationella konferenserna, för att sedan ha en aktiv och drivande roll i den lokala implementeringen. Det som fallerade var att informationen och diskussionerna ibland inte nådde ut i hela lärarledet eller upplevdes som otillräckliga. Det kunde bero på att uppdraget som nyckelperson uppfattades som otydligt, att uppdraget var för brett och svårt eller på att olika praktiska förutsättningar saknades lokalt. Tid, organisation, klimat och ledarskap spelade en roll för hur implementeringsprocessen i praktiken föll ut och dessa förutsättningar varierade mellan olika kommuner, utbildningsföretag och skolor.

I de nio fallskolorna vi studerade, var de lokala implementeringsinsatserna koncentrerade till 2011 och därifrån. Vartefter tiden gick upphörde de av huvudmännen arrangerade aktiviteterna och ansvaret för den fortsatta implementeringen flyttades över till skolorna och ofta till ämneslag och lärarna själva. Diskussioner om planering, bedömning och betygssättning på basis av det nya, skulle då ingå i det ordinarie arbetet och därmed trängas med andra angelägna arbetsuppgifter i den tidspressade lärarvardagen. De allra flesta av de lärare vi intervjuade 2014 ville ha mer sådana diskussioner med kolleger, men ofta upplevde de att det inte fanns tillräcklig tid för dem.

Med tiden upplevde lärarna en ökad säkerhet i tillämpningen av de nya styrdokumenterna. Fortfarande 2014 fanns dock en osäkerhet i vissa avseenden. Dessutom tog förändringen av undervisningen tid och fick därför ske successivt. Även om lärarna vanligen var hyfsat bekväma med den nya läroplanen våren 2014, påpekade många av dem att fullt ut realiserad var den inte.

Den nya läroplanen med kursplaner, de nya kunskapskraven som ligger till grund för bedömning och betygssättning och den nya betygsskalan var det som fick störst uppmärksamhet och ägnades mest implementeringsinsatser i de nio skolorna. Också nationella proven ägnades mycket energi.

Därutöver hade skollagens nya bestämmelser kring stöd, åtgärdsprogram och elevhälsa påtagliga följder i vissa skolor, men mindre i andra. Det handlade ofta om förändrade rutiner, blanketter och utredningar av stödbehov.

Lärarlegitimationsbestämmelserna föregreps delvis i och med att huvudmän och rektorer redan före 2011 försökte se över sina lärares behörighet. Efter hand som själva legitimationsreformen förändrades, fick den mindre betydelse i praktiken. Enligt enkäten från hösten 2014 hade den då lett till att en femtedel av lärarna hade fortbildat sig. Däremot var det bara några få procent som bedömde att lärarlegitimationen hade påverkat yrkets status till det bättre.

Tydligare kursplaner och kunskapskrav styr mer

Den nya läroplanen fick på det stora hela ett gott mottagande av lärare och rektorer, vilket kommer till uttryck i både intervjuerna och enkäterna. De nya kursplanerna och kunskapskraven ansågs tydligare och mer användbara än de tidigare. I de nio skolorna berättade många lärare att de nu mer än förut använde den nya kursplanen aktivt i planering och i kommunikationen med eleverna. Både lärare och elever riktade på så sätt sina ansträngningar mer medvetet mot de nationella målen. Dessa berättelser stöds av enkätresultat där många lärare angav att kursplanerna och särskilt kunskapskraven hade fått en ökad betydelse för hur de genomförde sin undervisning jämfört med tiden före 2011. En majoritet av lärarna rapporterade också att reformpaketet hade lett till en ökad förståelse hos eleverna för vad de måste visa eller göra för olika betyg och även för vad undervisningen syftade till.

I några av de nio skolorna berättade lärarna att den ökade användningen av de nationella styrdokumenterna började redan före 2011, till följd av lokala utvecklingsarbeten med den förra läroplanen. Av tidigare undersökningar framgår att en ökad betydelse av kursplaner och kunskapskrav är en nationell trend sedan en längre tid tillbaka. Förändringen var dock för kursplanernas del större under reformåren än dessförinnan.¹

Vissa förändringar av klassrumspraktiken

Enligt en majoritet av lärarna hade de nya kursplanerna och kunskapskraven lett till vissa, men vanligen inte stora, förändringar av såväl bedömning som undervisningsinnehåll och arbetsformer. Bedömningen av elevernas kunskaper var det som flest lärare ansett sig behöva förändra.

I intervjuerna gavs en provkarta över vari förändringarna kunde bestå. Där framträdde också en tydlig variation i förändringarna, mellan ämnen såväl som mellan lärare. Vissa lärare tog fasta på en betoning av ämnens *förmågor* (långsiktiga mål) och sökte inrikta undervisningen mot dessa. Andra lärare

1 Skolverkets attitydundersökningar, <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/laget-i-forskola-skola/attitydundersokningar>, 2015-09-07.

upplevde istället det framskrivna *centrala innehållet* som den största skillnaden mellan de nya kursplanerna och de tidigare, och förändrade sin undervisning i enlighet med detta. De nya *kunskapskravens* konstruktion, där alla förmågor finns med på alla betygsssteg, kunde också få påtagliga konsekvenser för hur lärarna utformade elevernas arbetsuppgifter och undervisningen i övrigt. Till detta kom förändringar som handlade om uppläggnings av undervisningen mer i stort, till exempel genom att en ämnesintegrerad undervisning i samhällsorienterande respektive naturorienterande ämnen ersattes av undervisning i de enskilda ämnena.

I de nio skolorna var det tydligt att det ofta var förändringar i just kunskapskraven eller genomförandet av nationella prov, som blev katalysatorer för konkreta förändringar av undervisningen. Det var sådant som var kopplat till bedömning, betyg och resultat som hade störst inverkan.

Stötestenar i tillämpningen av det nya

Samtidigt som en stor majoritet av lärarna alltså uppfattade de nya kursplanerna och kunskapskraven som tydligare än de tidigare, visar undersökningen att det fortfarande hösten 2014 fanns ett par större stötestenar i tillämpningen av de nya styrdokumenterna och betygsskalan.

De så kallade värdeorden i kunskapskraven var en sådan stötesten. Många lärare efterlyste fler nationella elevexempel som kunde komplettera kunskapskraven genom att illustrera hur kunskaper på olika betygsnivåer ter sig.

Vidare fanns – särskilt i samhällskunskap och kemi – frågetecken och bekymmer gällande det centrala innehållets roll i bedömning och betygssättning. Detta var en problematik som ställdes på sin spets i och med de nya nationella proven i dessa ämnen. Vissa lärare upplevde att statens signaler var motstridiga eller otydliga.

En tredje stötesten gällde bestämmelsen att alla delar i ett kunskapskrav måste vara uppfyllda för att eleven ska få betygen A, C eller E. Här var problemet inte otydlighet, utan att regeln ibland uppfattades vara alltför hård och sträng mot elever som exempelvis hade goda kunskaper i de flesta avseenden, men inte uppfyllde kravet i någon enskild del. Ytterligare ett problem var att denna bestämmelse enligt många lärare ställde orimligt höga krav på dokumentation.

Bedömning av elevers kunskaper i centrum

Bedömningen av elevers kunskaper var något som ofta stod i centrum för diskussionerna och för det konkreta förändringsarbetet ute i de nio skolorna. Det var i detta avseende som lärarna där kände mest osäkerhet. Enkäten visar också att diskussioner om kunskapskraven var utbredda och vanligare än diskussioner om andra delar av kursplanerna.

Som nämnts ovan, visar studien en växande säkerhet över tid i tillämpningen av kunskapskraven och betygsskalan. I fallstudien framkom att den ökade tryggheten bland annat berodde på att lärarna gjorde sina bedömningar av elevkunskaperna på grundval av erfarenhet av olika elever. Efter en tids bruk av de nya styrdokumenterna, hade de sålunda samlat på sig mer erfarenhet av variationen i elevprestationer och hur de kunde komma till uttryck. Många lärare påpekade samtidigt att denna erfarenhet vanligen var begränsad till den egna skolan, och att betygssättningen därmed blev relativt de egna eleverna. De hade själva bildat sig en uppfattning om vad olika betyg krävde, men var inte alltid säkra på att den stämde med övriga Sverige.

Nationella proven viktiga riktmärken men samtidigt utmanande

I detta sammanhang fick de nationella proven spela en viktig roll som riktmärken eller riksligare för betygssättningen. Med de nationella proven följde bedömningsanvisningar som innehöll just elevexempel, och som därmed illustrerade hur kunskapsnivåer för olika betyg kunde komma till uttryck i elevprestationer. Dessutom gav den samrättning av proven som var vanlig i de besökta skolorna också tillfälle till lärorika samtal med kollegerna.

De nationella proven medförde dock i sin tur nya utmaningar. Även om lärarna i de nio skolorna ofta var ganska positiva till provens utformning, fanns också en hel del exempel på att de upplevde proven som missvisande för deras elevers kunskaper. Det kunde till exempel handla om att proven inte var anpassade för att fungera för elever med utländsk bakgrund. Det kunde också handla om att provuppgifterna baserades på kännedom om ett visst innehåll som inte var känt i förväg. Hur väl eleverna klarade provet, blev då i viss mån beroende av i vilken ordning läraren hade tagit upp olika innehållsområden eller vilka delar av det centrala innehållet som läraren hade valt att betona. Samtidigt påpekades att prov som *inte* förutsatte någon kännedom om innehåll inte blev helt rättvisande för ämnena.

Ytterligare en problematik kopplad till de nationella proven var hur man skulle se på förhållandet mellan provbetygen och lärarbetygen. Här ansåg en del intervjuade att statens riktlinjer kring hur vägledande proven ska vara för betygen, var otydliga.

Den allra främsta utmaningen med de nationella proven, var dock den tid och energi som genomförandet krävde av såväl elever som lärare. Både rektorer och lärare i de nio skolorna upplevde att genomförandet av nationella proven upptog en så stor del av vårterminen i årskurs 6 och 9 att undervisningen blev lidande. Skälet till att skillnaden blev så stor mot tidigare, var inte bara att nationella prov nu genomfördes i fler ämnen, utan också att proven nu genomfördes i årskurs 6 istället för 5. Som en följd av den förra läroplansreformen,

var många skolor organiserade så att lärare undervisade i årskurserna 6–9. För dessa skolor tillkom sålunda en hel årskurs prov.

Ökad tidsbrist en utmaning

Överlag tyder studien på att den kanske största utmaningen i den fortsatta implementeringen av reformerna, ligger i den tidsbrist som många lärare upplever. Tid behövs inte bara för att klara det vardagliga arbetet på ett bra sätt, utan också för att möjliggöra ett förändringsarbete i riktning mot en verksamhet av högre kvalitet. Lärare som intervjuades i studien efterlyste tid för reflektion, tid för gemensamma pedagogiska diskussioner, tid för planering och för att pröva nya grepp. Ofta framträdde ett starkt engagemang för de egna eleverna och lärargärningen, men vid sidan av detta också en påtaglig trötthet – och ibland frustration – hos lärarna.

En del intervjuade lärare upplevde att inslag i reformpaketet i sig ledde till en ökad arbetsbörda och därmed till ökad tidsbrist och stress för både rektorer och lärare. I skolor där uppföljningen på elevnivå intensifierades, användes mer tid till detta: till att återkommande rapportera hur eleverna låg till, ofta via digitala dokumentationsprogram. I skolor som förändrade sina rutiner kring pedagogiska utredningar och åtgärdsprogram, bidrog den förändringen till arbetsbördan. Också andra enstaka nyheter i skollagen bidrog till arbetsbördan, som exempelvis den dagliga frånvarorapporteringen till föräldrar eller kravet att dokumentera all kommunikation med föräldrar och andra insatser i enskilda elevärenden, för att ha till hands vid framtida potentiella överklaganden eller liknande.

Bedömning och dokumentation tar mer tid

I lärarnas berättelser framkom också att aktiviteter relaterade till bedömning och betygssättning tog mer tid nu. En del lärare uppfattade kunskapsbedömningen som svårare och mer intrikat. De omfattande nya kunskapskraven tillsammans med bestämmelsen att alla delar av ett kunskapskrav måste vara uppfyllda för ett visst betyg, gjorde att de kände att mycket tid måste användas till att testa eleverna i olika avseenden och till att dokumentera resultaten efter hand för att säkerställa att de betyg de i slutändan satte var rättvisande. De la också ner mer tid på att diskutera bedömningen med kolleger på grund av sin osäkerhet i vissa avseenden.

Andra bedömningsrelaterade inslag i reformpaketet inverkar också. Att betyg nu skulle sättas från och med höstterminen i årskurs 6, innebar att lärare som undervisade i årskurs 6–9 fick åtta betygssättningsstillfällen mot tidigare fyra att ta hand om. I och med att blockbetyg i naturorienterande och sam-

hällsorierande ämnen avskaffades som en del i reformeringen, måste en del lärare också sätta många fler betyg än tidigare. Det påverkade också mängden skriftliga omdömen.² Dessutom tog alltså, som nämnts ovan, de nya nationella proven mer tid i anspråk.

Enkäten visar att mer tid användes för en rad olika aktiviteter nu jämfört med tiden före 2011, som lärarna upplevde det. Naturligtvis varierade det mellan olika lärare vad de la ner mer tid på. Just sådant som hade att göra med bedömning av elevernas kunskaper och med dokumentation, var det som flest lärare la ner mer tid på.

Det centrala innehållet upplevs som omfattande

För en del intervjuade lärare bidrog också de nya kursplanerna till en ökad stress, genom det specificerade centrala innehållet som var obligatoriskt att behandla i undervisningen. Enkäten visar att en stor majoritet av lärarna ansåg att det centrala innehållet i deras ämne var alltför omfattande i förhållande till den undervisningstid som stod till buds. Särskilt framträdande var detta hos kemi- och samhällskunskapslärare.³

Lärarnas upplevelser av ökad stress och ökad arbetsbörda avspeglade sig sannolikt också i den enkätfråga om vad de trodde att förändringarna i skollagen, läroplanen och betygsskalan skulle leda till. Fyra av fem lärare, i runda tal, trodde på en ökning av det administrativa arbetet och av stressen för lärare. Ungefär lika många trodde på en ökad stress också för eleverna.

Enkätdata från tidigare undersökningar ger vid handen att lärarstressen hade börjat öka redan 2006, men ökningen var större 2009–2012 än treårsperioden dessförinnan.⁴

Regeringens tanke med reformerna

Som utgångspunkt för undersökningen gjordes en tolkning av regeringens reformlogik, alltså hur regeringen avsåg att uppnå de långsiktiga målen om bättre kunskaper och likvärdighet. I sina grunddrag handlar reformlogiken om att skärpa målstyrningen av skolan. De nationella kunskapsmålen skulle tydliggöras och få ökad styrkraft i verksamheten. Genom mer och tidigare *uppföljning* av elevernas kunskaper, följt av tidigare, mer och/eller bättre

2 Kravet på skriftliga omdömen i betygssättande årskurser avskaffades höstterminen 2013.

3 Detta gäller kemi- och samhällskunskapslärare jämfört med lärare i alla ämnen sammantaget. Urvalet till enkätundersökningen hösten 2014, gjordes så att de tre ämnen som fokuserades i intervjuerna – alltså kemi, samhällskunskap och svenska – kunde urskiljas, men inte övriga ämnen.

4 Skolverkets attitydundersökningar, <http://www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/laget-i-forskola-skola/attitydundersokningar>, 2015-09-07.

insatser där uppföljningen visar att så behövs, skulle det viktiga målet om att förbättra elevernas kunskaper uppnås. För att möjliggöra en bättre uppföljning, krävdes att personalen såväl som elever och vårdnadshavare fick bättre information om elevernas kunskapsutveckling. För att åstadkomma de rätta insatserna, behövdes också en förstärkning av personalens kompetens.

De delar i reformpaketet som i första hand handlar om *uppföljning* och *information* är nya kursplaner och en ny betygsskala, tidigare nationella prov och nationella prov i fler ämnen.

De delar i reformpaketet som i första hand handlar om *insatser* är bland annat satsningar på kompetensförstärkning, såsom en förändrad lärarutbildning, en ny speciallärarutbildning, lärarfortbildning och lärarlegitimationen med åtföljande skärpta behörighetskrav på lärarna. Till reformpaketets insatsida hör också nya skrivningar om rätten till stöd i skollagen. Dessutom är kursplanerna ett viktigt verktyg även för bättre insatser, eftersom avsikten alltså var att konstruera kursplaner som genom en större tydlighet och användbarhet också formade undervisningen mer.

Hur ska det gå?

Den undersökning som redovisas i rapporten, ger självfallet inget slutgiltigt svar på hur reformerna långsiktigt faller ut. Studien beskriver de första årens reformmottagande och kan därmed möjligen säga något om ifall det går åt rätt håll.

Som framgått ovan tyder vår undersökning på att styrdokumentet i kraft av större tydlighet faktiskt har fått en ökad styrkraft i verksamheten, som lärarna själva upplevde det. Ansträngningarna riktades i högre grad mot de nationella målen. På sina håll rapporterades också om en intensifierad uppföljning av eleverna. Lärarna la mer tid och energi på bedömningsrelaterade aktiviteter jämfört med tidigare.

Om detta också innebär att reformpaketet har lett till en förbättrad mål- och resultatstyrning på skolnivå och huvudmannanivå, är svårare att entydigt besvara. En del i den ökade styrkraften verkar hänföra sig till att kursplanerna nu föreskriver ett obligatoriskt centralt innehåll som undervisningen måste behandla. Det handlar då inte om en målstyrning av verksamheten, utan en styrning av processen. Till målstyrningens bärande idéer hör en frihet i medlen att uppnå målen. Begreppet likvärdighet vilar på samma idé om att olika vägar kan leda till samma mål. De nya styrdokumentet har enligt många lärare snarare inskränkt friutrymmet.

Därtill kommer de svårigheter i bedömningsarbetet som studien också visar. Betyg och resultat på nationella prov är de resultatmått som har en särställning i det lokala kvalitetsarbetet, både på skolan och hos huvudmannen (dvs. kommunen, företaget, föreningen etc.). Dessa mått vilar i sin tur på

lärarnas tolkning av kunskapskraven och deras användning av proven. Som beskrivits ovan ansåg en stor majoritet av lärarna att de nya kunskapskraven var tydligare än de gamla. Men det fanns också en betydande osäkerhet i bedömnings- och betygssättningsfrågor och även frågetecken kring hur de bägge resultatmått förhåller sig till varandra.

Studien visar också att det i lärarkåren fanns en försiktig optimism med avseende på det viktigaste reformmålet om bättre kunskaper hos eleverna. Något mer nerskruvade var lärarnas förväntningar när det gäller hur reformpaketet kommer att påverka reformmålen om likvärdighet i utbildningen och betygssättningen. En ganska stor andel var försiktigt optimistiska också för dessa mål, men vanligast var att lärarna bedömde att det inte skulle bli någon skillnad. En jämförelse mellan enkätsvar från 2004 och 2014, visar att minst lika många lärare nu som då upplevde stora problem i att få till stånd en nationellt likvärdig betygssättning.

Reformlogiken förutsätter vidare som nämnts att tidigare och bättre insatser görs där uppföljning visar att så behövs (helt i linje med mål- och resultatstyrningen som styrprincip). Många av de reformdelar som hänför sig till denna sida av reformlogiken är åtgärder som tar lång tid innan de får effekt, såsom exempelvis förändringar av lärarutbildning och liknande. På något kortare sikt ser vi som sagt ett positivt resultat i studien i det att kursplanerna verkar ha fått större användning och styrkraft.

Men undersökningen visar också på betydande utmaningar när det gäller de insatser som behövs för att förbättra studieresultaten. Det räcker inte att *veta* vilka insatser som behövs och att *vilja* genomföra dem. Man måste också *kunna*. De nio skolorna i studien ger tillsammans en exempelsamling av möjligheter och svårigheter av skilda slag. Det kan handla om ledarskap och organisation, lokaler och teknisk utrustning, rykten och konkurrens, tillgång på lärarkompetens och mycket annat. Därtill kommer alltså den utmaning i form av tidsbrist som beskrevs ovan.

Komplexitet och variation

I mycket stark sammanfattning visar undersökningen:

- utbredda lokala implementeringsinsatser omkring 2011
- tydligare kursplaner och kunskapskrav och därmed ökad styrkraft
- oklarheter i praktisk tillämpning av det nya, särskilt kopplat till betyg och prov
- omfattande centralt innehåll och dokumentationskrav
- ökad stress en av flera utmaningar för den fortsatta implementeringen
- komplexitet och variation i reformmottagandet.

Undersökningen visar också vikten av att analysera den sammanlagda effekten av olika statliga åtgärder. Rapporten *Skolreformer i praktiken* belyser hur lärarnas upplevelser och önskemål blir förståeliga utifrån den situation de verkar i. Uppmärksamheten kring kunskapskraven är naturlig i ett mål- och resultatstyrt system, eftersom de bildar grundval för de centrala resultatmått i systemet. Individuellt skolval, betyg som urvalsinstrument till högre studier, jämförelser av skolor på basis av resultatmått som prov och betyg och skol-segregation med avseende på elevsammansättningen är systemegenskaper som påverkar hur reformerna tas emot.

År 2011 sjösattes en rad reformer i skolan. Det kom en ny skollag, läroplan, betygsskala och nya nationella prov. Regeringens syfte med dessa och andra reformer var att förbättra elevernas kunskaper och öka likvärdigheten i utbildning och betygssättning.

Hur blev det då i praktiken när allt skulle genomföras?
Hur tog lärarna emot reformerna och hur påverkades deras arbete?

I rapporten *Skolreformer i praktiken* presenterar Skolverket en undersökning om hur reformerna landade i grundskolans vardag. I fokus står lärare i årskurserna 7–9 under de allra första reformåren. Vi berättar om nio skolors arbete med att omsätta reformerna i konkret organisation, planering och undervisning. Med hjälp av enkäter till nationella urval av lärare belyser vi också reformmottagandet i riket i stort.

Detta är en sammanfattning där vi lyfter de centrala resultaten från undersökningen i ett kortare format. Sammanfattningen såväl som den längre rapporten vänder sig till alla som är intresserade av skolan, men särskilt till beslutsfattare på olika nivåer.

Skolverket

www.skolverket.se